

Лекція. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВА

1. Поняття політичної системи суспільства.
2. Держава як головний інститут політичної системи.
3. Центральні органи державної влади.
4. Нормативно-правова система.
5. Форми державного правління та устрою.
6. Державна політика та державне управління.
7. Регіональна політика та місцеве самоврядування.
Політика в сфері будівництва та архітектури.

Політична система суспільства

– інтегрована сукупність політичних інституцій, за допомогою якої здійснюється функціонування політичної влади в суспільстві відповідно до його політичної культури.

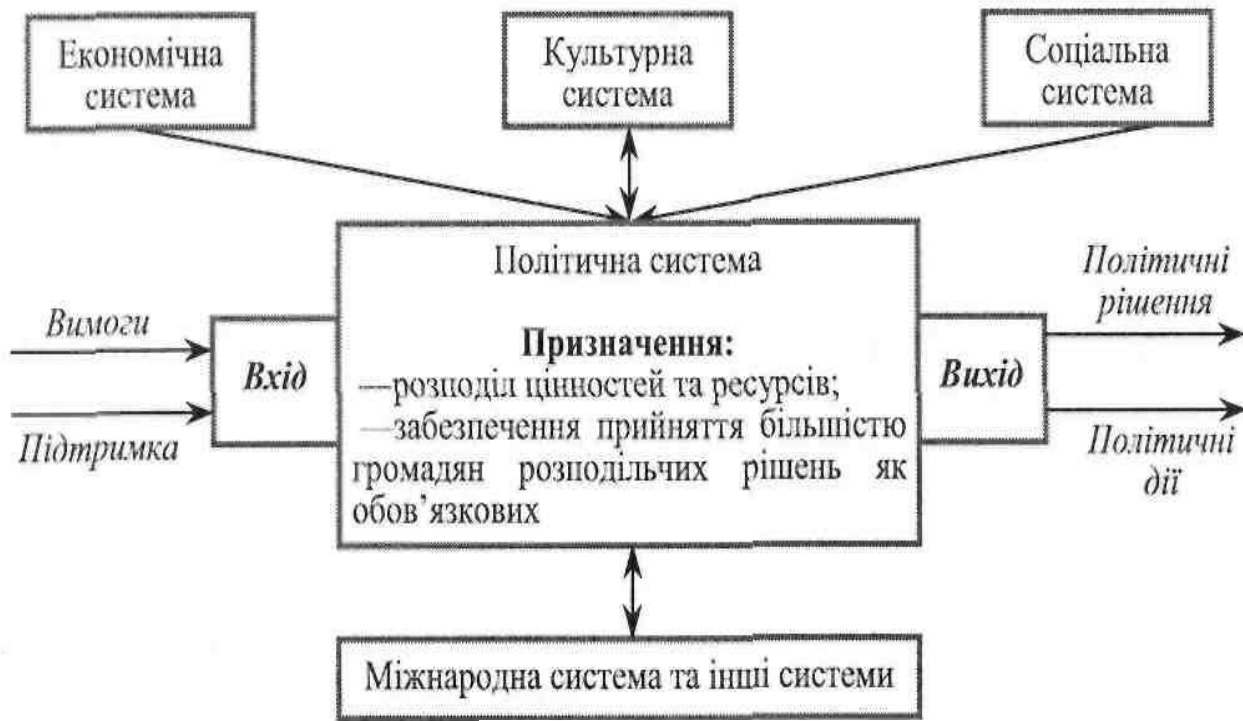
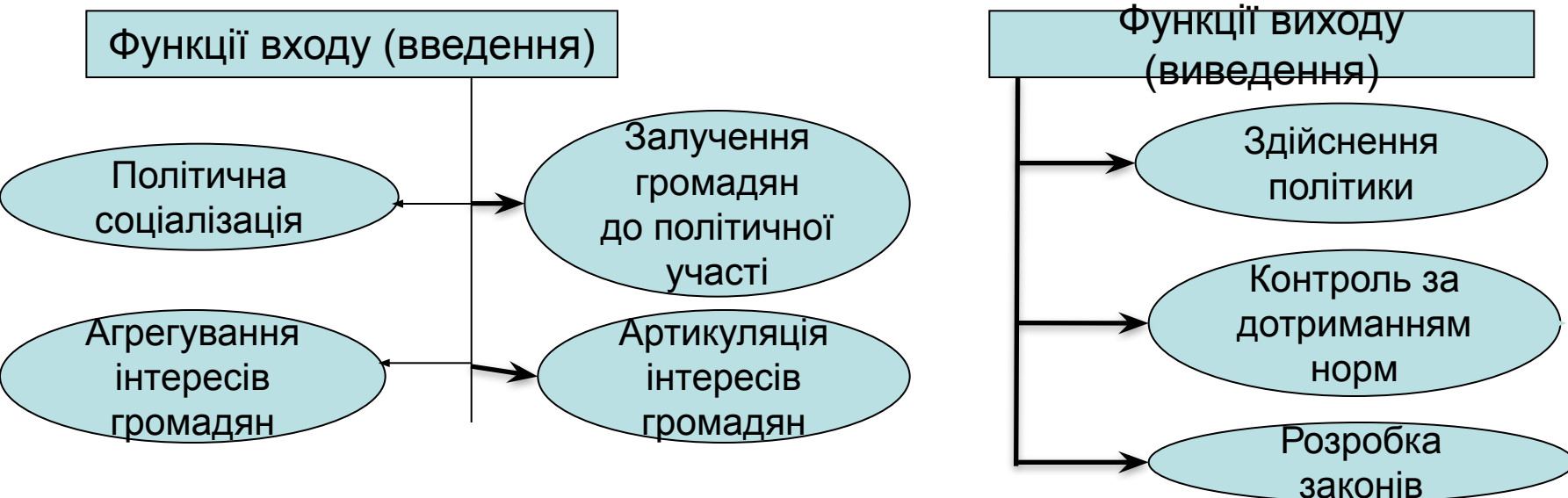

Схема: Структурные компоненты политической системы

Функція	Зміст функції
Владно-інтегративна	Інтеграція суспільства, підтримка стабільності з огляду на цінності й ідеали, як їх розуміють політичні сили
Прогностична	Визначення мети і завдань суспільства, програми його розвитку
Організаційна	Мобілізація ресурсів для досягнення цілей, розподіл цінностей (благ, пільг, нагород)
Регулятивна	Забезпечення легітимності влади, формулювання символів, забезпечення політичної участі громадян

Типологія політичних систем за Г. Алмондом

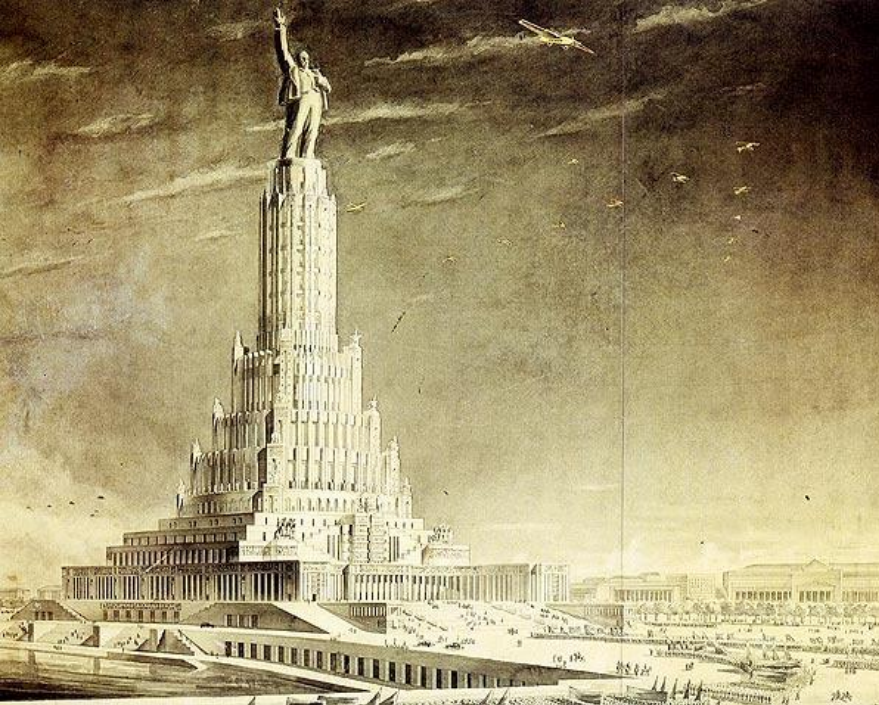
Тип ПС	Характеристика	Країни
Англо-американська	Стабільність, однорідна політична культура, структурована багатопартійність, розподіл влади на законодавчу, виконавчу й судову. Громадяни понад усе цінують свободу особи, масовий добробут, безпеку. Суб'єкти влади – службовці, що отримали мандат виборців.	США, Великобританія, Австралія
Континентально-європейська	Попри різноманітність політичної культури та широкий спектр партій, тяжіє до ліберально-демократичних традицій, збереження усталеного суспільного механізму, захисту від модерністських новацій.	Франція, ФРН, Італія
Доіндустріальна (частково-індустріальна)	Поєднання західних цінностей з етнорелігійними традиціями, невиразним розподілом влади, виконавча влада втручається в справи судової. Часто домінують авторитаризм, насильство, нестабільність, низький рівень політичної активності громадян, конфлікти на релігійному, мовному, регіональному ґрунті.	більшість країн Азії, Латинської Америки
Тоталітарна	Однорідна політична культура, високий рівень суспільної інтеграції, централізація влади, що досягається насильством і знищенням опозиції. Функціональна нестабільність, засилля бюрократії, корупція.	СРСР, нацистська Німеччина

Типологія за критерієм політичного режиму

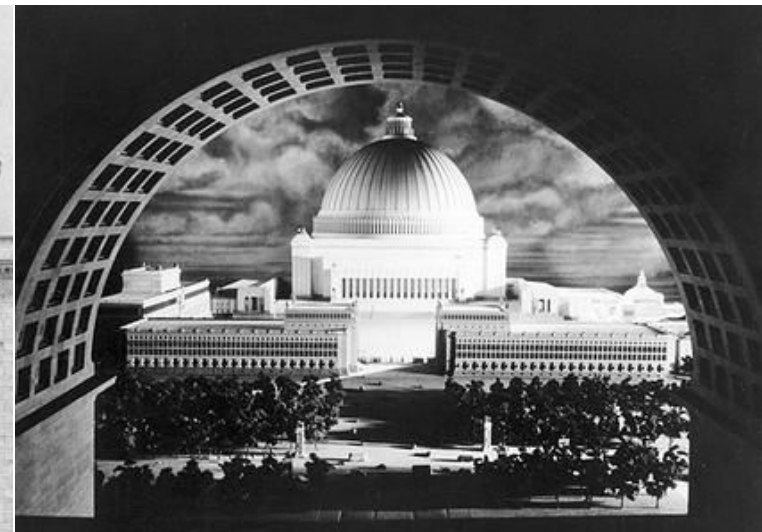
Політичний режим

– це сукупність властивих для певного типу держави політичних відносин, засобів і методів реалізації влади, стосунків між державною владою та суспільством.

Режим	Ознаки режиму
Демократичний	Забезпечення прав і свобод; чіткий поділ влади на законодавчу, виконавчу й судову; виборність органів влади; підзвітність органів влади; політична конкуренція; багатопартійність; відсутність цензури
Авторитарний	Концентрація влади в єдиному центрі; максимальне розширення компетенції виконавчої влади; обмеження політичних прав; обмеження діяльності партій; зведення до мінімуму можливості опозиції; корупція
Тоталітарний	Бюрократизація; обмеження прав людини; неконтрольована влада вузького кола осіб або однієї особи; однопартійність; втручання в особисте життя громадян; відсутність опозиції; єдина ідеологія, тотальна цензура в ЗМІ; мілітаризація

Тоталітаризм

Демократія

ДЕРЖАВА

– форма організації та управління суспільством, що базується на публічній владі, здійснюється від імені народу, включає владні установи.

М. Вебер: «Жоден чиновник не є власником коштів, які витрачає, або споруд, запасів, інструментів, військової техніки, якими розпоряджається».

Теорії походження держави

Теологічна	Держава втілює закон Божий. Сьогодні ця теорія проявляється у твердженнях про необхідність держави, про те, що виступати проти неї незаконно
Договірна	Індивіди домовилися створити державу для захисту від ворогів, захисту власності, інших прав та делегують їй повноваження. Народ – джерело влади. Нині ця теорія проявляється у виборному формуванні влади тощо.
Завойовницька	Держава постає внаслідок завоювання одними групами інших і є інструментом підкорення
Класова	Держава є знаряддям економічно пануючого класу

Ознаки держави

- наявність органів публічної влади, які здійснюють її від імені народу, тобто організаційно відокремлені від нього;
- територія, на яку державні органи поширюють владу;
 - державний суверенітет;
 - монополія на застосування примусу;
- ухвалення законів, які регулюють суспільне життя;
 - податкова система;
- державні символи – герб, прапор, гімн.

Державний суверенітет (фр. *souverainete*
– верховна влада)

– верховенство державної влади всередині країни та її незалежність у зовнішній сфері. Самостійність і незалежність державної влади полягають у тому, що її органи діють незалежно від інших форм влади (партій, рухів, місцевого самоврядування), від іноземних держав

Типологія держав

- За формами державного правління та устрою – див. нижче
- За політичним режимом – демократичні, авторитарні, тоталітарні
- За національним складом – **національні та багатонаціональні**
- **Колонії** (*держави, залежні від інших держав*) та **метрополії** (*держави, що мають у своєму складі інші держави*)
- **Держава загального добробуту** - західні держави, яким властиві високий добробут населення, більш рівномірний розподіл суспільного багатства, управління на засадах соціального партнерства
- **Правова держава**

Новітні тенденції у розвитку державності

1. **Держава стає партнером інших інститутів.** О. Батанов: ідея сервісної держави, що задовольняє потреби суспільства на принципі послуг. Ф. Боббітт: для держави майбутнього споживчий попит буде важливіше за переваги виборців.
2. Держава стає полем взаємодії соціальних груп і все частіше **уособлює корпоративні інтереси**, а не єдину волю.
3. Вийшло з вжитку поняття держави загального добробуту. Збільшується соціальне розшарування. **Держава неспроможна виконувати соціальні зобов'язання.**
4. Державний суверенітет перестає бути неподільним. Держави відчують вплив інших структур в країні та на міжнародній арені. У. Бек: **державна має тим більше суверенітету, чим менше вона незалежна.**
5. Територія як ознака держави **відходить від географічної детермінації.** Держави оперують поняттям **зони життєвих інтересів**, куди відносять, зокрема, території інших держав. Нові виклики пов'язані з електронними технологіями. **Електронний простір** важко обмежити національними кордонами.
6. **Держава втрачає монополію на примус.** По-перше, вона віддає певні охоронні функції (приватні в'язниці, служби охорони), по-друге, примус не обмежується фізичним насиллям. Це й інформаційний примус. Часто суспільні структури тиснуть на громадян більше, ніж державні органи.

Глава держави

Президент
(обирається населенням
або
парламентом)

Монарх
(король, цар,
султан, емір)
спадкова влада

Типові повноваження президентів залежно від форми правління – призначення уряду, суддів, здійснення внутрішньої та зовнішньої політики, підписання законів; нагородження, помилування, функції головнокомандуючого, оголошення воєнного стану тощо.

Президент України – гарант держсuverенітету, територіальної цілісності, дотримання Конституції, прав та свобод, Головнокомандуючий ЗСУ, подає кандидатури Прем'єра, міністрів оборони та закордонних справ, призначає голів місцевих держадміністрацій, підписує чи накладає вето на закони, представляє Україну на міжнародній арені.

Обирається населенням на 5 років.

Одна людина не може бути обраною більше 2 термінів.

Імпічмент – дострокове відсторонення Президента з посади з визначених законом підстав (державної зради тощо)

Парламент

Функції парламентів:

- представницька;
- законодавча;
- установча (ухвалення Конституції);
- контрольна (утворення комісій з розслідування певних явищ) тощо.

Структура парламенту

Парламент

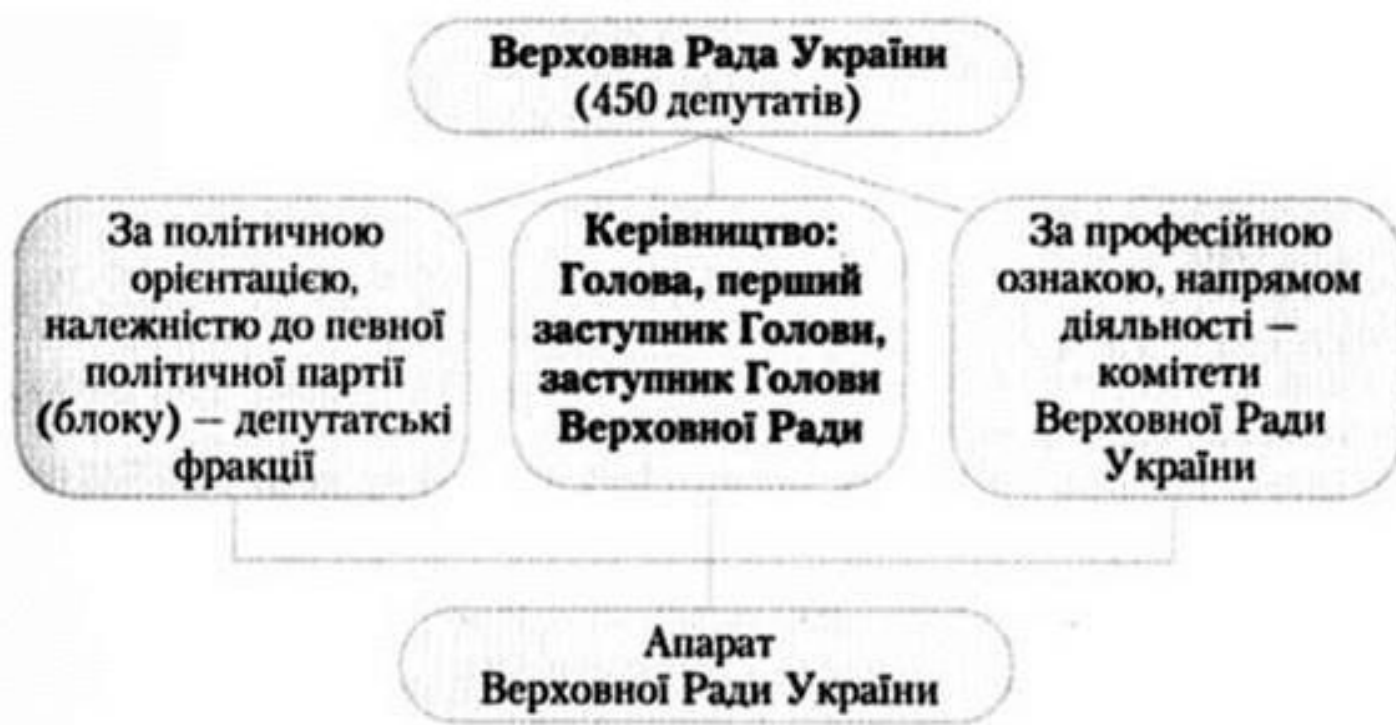
Двухпалатный

Однопалатный

 MyShared

Бікамералізм

– явище двопалатного парламенту
(США, Німеччина, Франція, Польща, Росія, всього 40% держав)

Повноваження Верховної Ради – ухвалення Конституції та законів, визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики, призначення виборів Президента, оголошення йому імпічменту, ухвалення бюджету, призначення Прем'єра, членів уряду тощо.

Комітети Верховної Ради: - з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування; - з питань бюджету; - з питань економічної політики; - з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства та регіональної політики тощо.

Обирається на 5 років.

Центральні органи виконавчої влади (ЦОВВ)

Уряд	Вищий орган виконавчої влади. Формується на партійній, коаліційній (кілька партій в парламенті) чи безпартійній основі. У парламентських монархіяx та республіках формується лідером партії, що має найбільшу фракцію, у президентських республіках – президентом. Очолюють Прем'єр чи Президент. Входять міністри. Назва в Україні – Кабінет Міністрів України.
Міністерства	Найважливіші ЦОВВ. В Україні є міністерства: оборони; внутрішніх справ; закордонних справ; освіти і науки тощо. Питання будівельного комплексу належать до компетенції <u>Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства</u> .
Інші ЦОВВ	Комітети, служби, агентства тощо. В Україні – Служба безпеки, Антимонопольний комітет, Фонд державного майна, Державна фіскальна служба тощо. <u>Державна архітектурно-будівельна інспекція</u> забезпечує реалізацію державної політики в сфері архітектурно-будівельного контролю, контролю у сфері житлово-комунального господарства

Інші центральні органи влади

Рада національної безпеки та оборони України (очолює Президент України)

Національний банк України

Національна комісія з регулювання енергетики та комунальних послуг

Нормативно-правова система

Структура законодавства України за рівнями:

- Міжнародні угоди, пакти тощо, до яких приєдналась Україна
- Конституція України (від 28 червня 1996 р. в редакції від 8 грудня 2004 р.)
- Закони (ухвалює ВРУ; набувають чинності після офіційної публікації)
- Підзаконні акти – укази та розпорядження Президента, постанови та розпорядження КМУ, накази, постанови, розпорядження та рішення ЦОБВ, розпорядження місцевих державних адміністрацій
- Рішення органів місцевого самоврядування

Структура законодавства за галузями – цивільне, конституційне, господарське, трудове, кримінальне, сімейне та ін.

Структура законодавства України за способом регулювання:

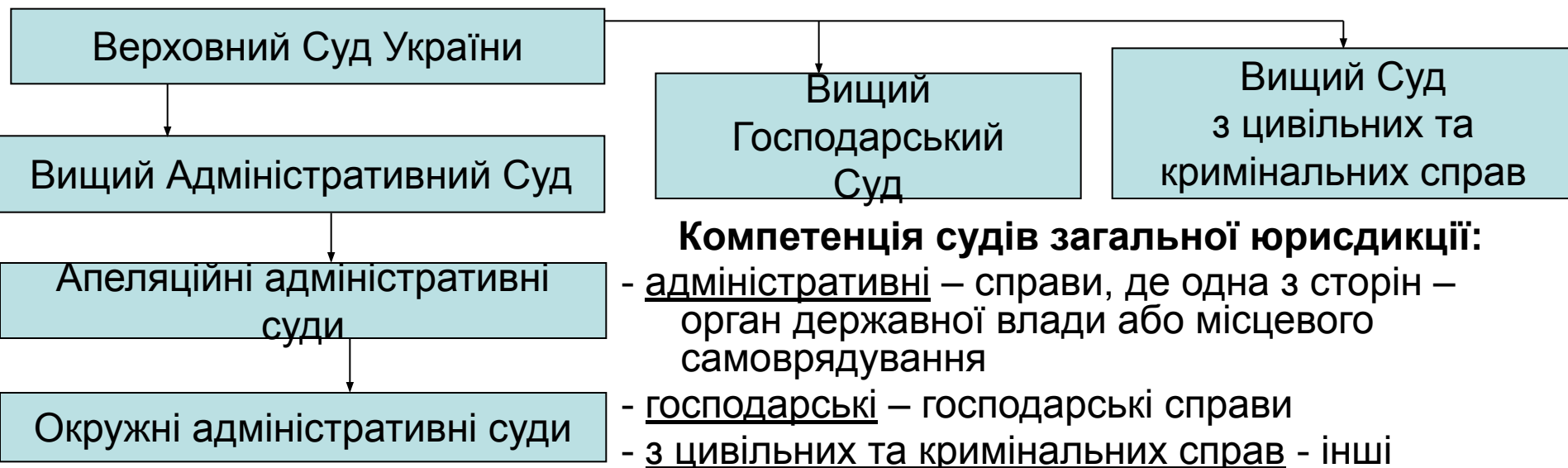
- загальне
- спеціальне – регулює окремі сфери.

Законодавство в сфері будівництва та архітектури, крім Конституції та інших загальних законів, включає закони «Про основи містобудування» (1992), «Про регулювання містобудівної діяльності» (2011), «Про будівельні норми», «Про архітектурну діяльність» тощо.

Держстандарти в галузі будівництва ухвалюються наказами Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства та іншими органами влади.

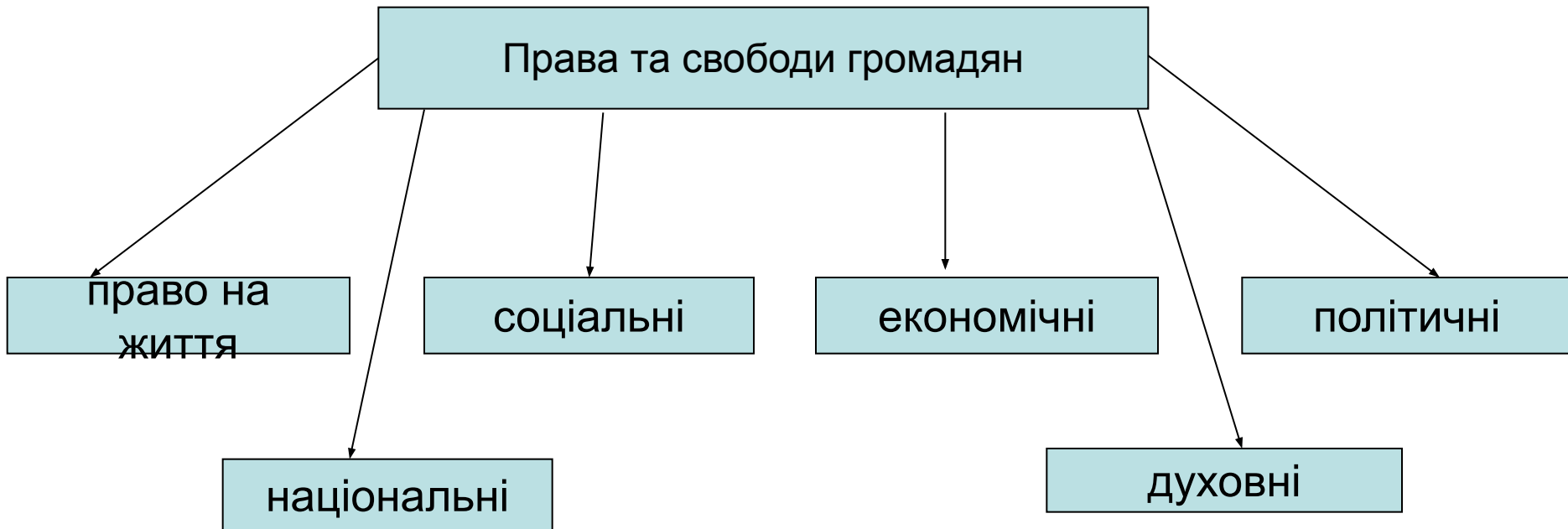

- Конституційна юрисдикція – Конституційний Суд України
Громадяни звертаються до КСУ через Уповноваженого ВРУ з питань прав людини.
- загальна юрисдикція – вертикаль судів загальної юрисдикції
- Європейський суд з прав людини; - третейські (недержавні) суди

Правова держава

– це форма організації і діяльності публічно-політичної влади, яка функціонує згідно з принципом верховенства права, за якої діють усталені правові норми, встановлені у порядку, визначеному Конституцією, гарантуються права і свободи людини

Політичні права

- ✓ право доступу до служби в органах державної влади та місцевого самоврядування
- ✓ виборче право
- ✓ право на створення партій та громадських організацій
- ✓ право на вільне вираження поглядів і переконань
- ✓ право на свободу думки і слова
- ✓ право зборів та маніфестацій
- ✓ право на подання індивідуальних та колективних звернень до органів державної влади та місцевого самоврядування

Інші права та свободи, які визнані законодавством України

- ✓ на повагу до гідності
- ✓ на свободу та особисту недоторканість
 - ✓ на недоторканість житла
- ✓ на таємницю листування, телефонних розмов
- ✓ на невтручання у сімейне та особисте життя
 - ✓ на свободу пересування
 - ✓ на вільний вибір місця проживання
 - ✓ на свободу віросповідання
- ✓ на володіння, користування і розпорядження власністю
 - ✓ на результати праці
 - ✓ на навчання рідною мовою
- ✓ на безпечне для життя і здоров'я довкілля, якість харчових продуктів
- ✓ на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування
 - ✓ на відпочинок
- ✓ на страйк для захисту економічних і соціальних інтересів
 - ✓ на соціальний захист
 - ✓ на працю, безпечні і здорові умови праці
 - ✓ на зарплату, не нижчу визначеної законом
- ✓ на підприємницьку діяльність, що не заборонена законом
 - ✓ на освіту
- ✓ на відшкодування шкоди від незаконних рішень, дій чи бездіяльності влади
 - ✓ на правову допомогу тощо.

Загальну Декларацію прав людини прийняли у 1948 році.

Це документ, у якому держави пообіцяли одна одній забезпечити громадянські права й свободи, рівність усіх перед законом, особисту недоторканість, свободу совісті та віросповідання.

Найважливіші міжнародні акти,
ратифіковані Україною

- ✓ Загальна декларація прав людини ООН 1948 р.
- ✓ Міжнародний пакт про права людини 1966 р.
- ✓ Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 р.
- ✓ Європейська хартія регіональних мов та мов меншин

Дискримінація

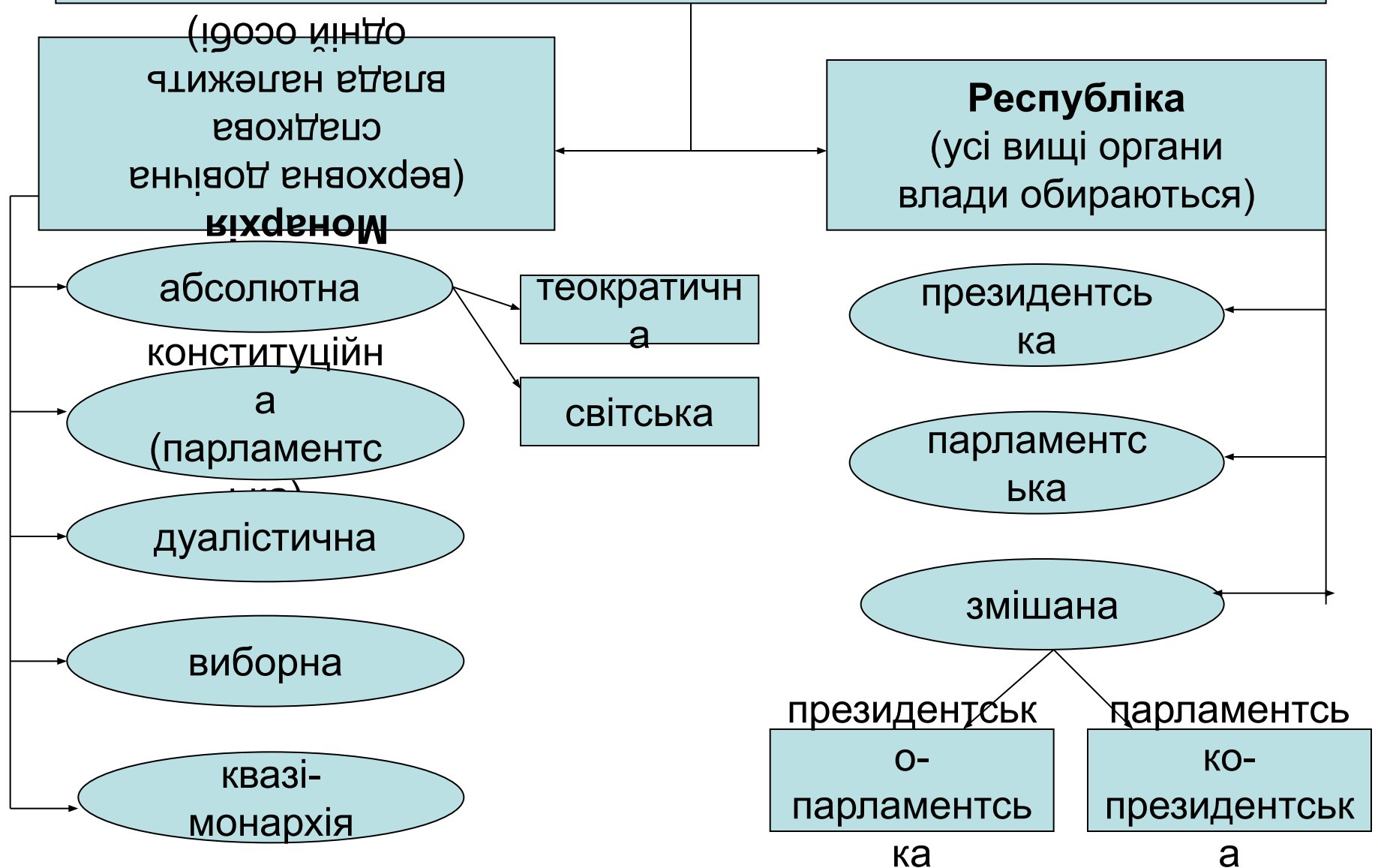
– позбавлення чи обмеження політичних та інших прав індивідів за певними ознаками (майновими, расовими, етнічними, статевими тощо)

10 грудня –
день
прав
людини

Форма державного правління

– спосіб організації державної влади, зумовлений відносинами вищих органів державної влади

Абсолютна монархія	Влада монарха не обмежена. Зокрема, він ухвалює закони. Світські (Бруней) та теократичні (Ватикан, Саудівська Аравія)	Ватикан, Бруней, Сауд. Аравія
Конституційна (парламентська) монархія	Влада монарха обмежена. Діють парламенти, незалежна судова система, уряд відповідальний перед парламентом та формується ним	Великобританія, Швеція, Норвегія
Дуалістична монархія	Монарх здійснює виконавчу владу, формує уряд, законодавча влада належить парламенту	Марокко, Йорданія, Таїланд
Виборна монархія	Сполучає елементи монархії та республіки. Влада монарха не успадковується	Річ Посполита, Малайзія
Квазі-монархія	Колишні колонії Великобританії, де глава держави – королева Англії (представлена генерал-губернатором)	Канада, Австралія, Нова Зеландія

Президентська республіка	Президент обирається населенням, очолює та формує уряд, не може розпустити парламент , має право накладати вето на закони. Уряд не відповідальний перед парламентом	США, країни Латинської Америки
Парламентська республіка	Формально глава держави – Президент. Фактично правлять уряд та Прем'єр. Уряд формується за наслідками парламентських виборів. Прем'єром, як правило, є лідер партії, що має найбільше депутатів або більше за інші партії коаліції. Президента обирають парламент чи особливий орган, дуже рідко, як в Австрії, населення. Парламент може висловити вотум недовіри уряду, що тягне його відставку. Президент може за пропозицією уряду розпустити парламент.	ФРН, Італія, Угорщина, Латвія, Австрія
Змішана республіка	Президента обирає населення. Уряд очолює Прем'єр. Уряд відповідальний перед Президентом і парламентом. Президент може розпустити парламент за певних обставин. У президентсько-парламентських республіках уряд формує Президент, у парламентсько-президентських – парламент.	Франція, Фінляндія, Румунія, Польща, Україна

16.10.2011
www.012TV.RU

Білий Дім
Квірінальський палац

Єлісейський палац
Бельвю

Download from
Dreamstime.com

ID 49109421

eamstime.com

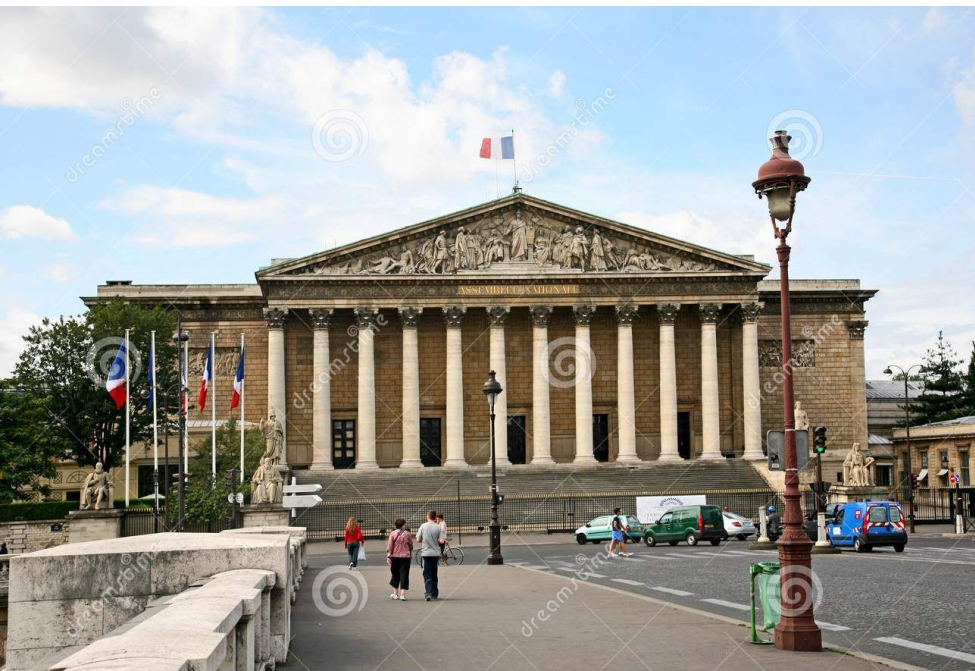
Парламентська республіка

Італія

Президентсько-парламентська республіка

Франція

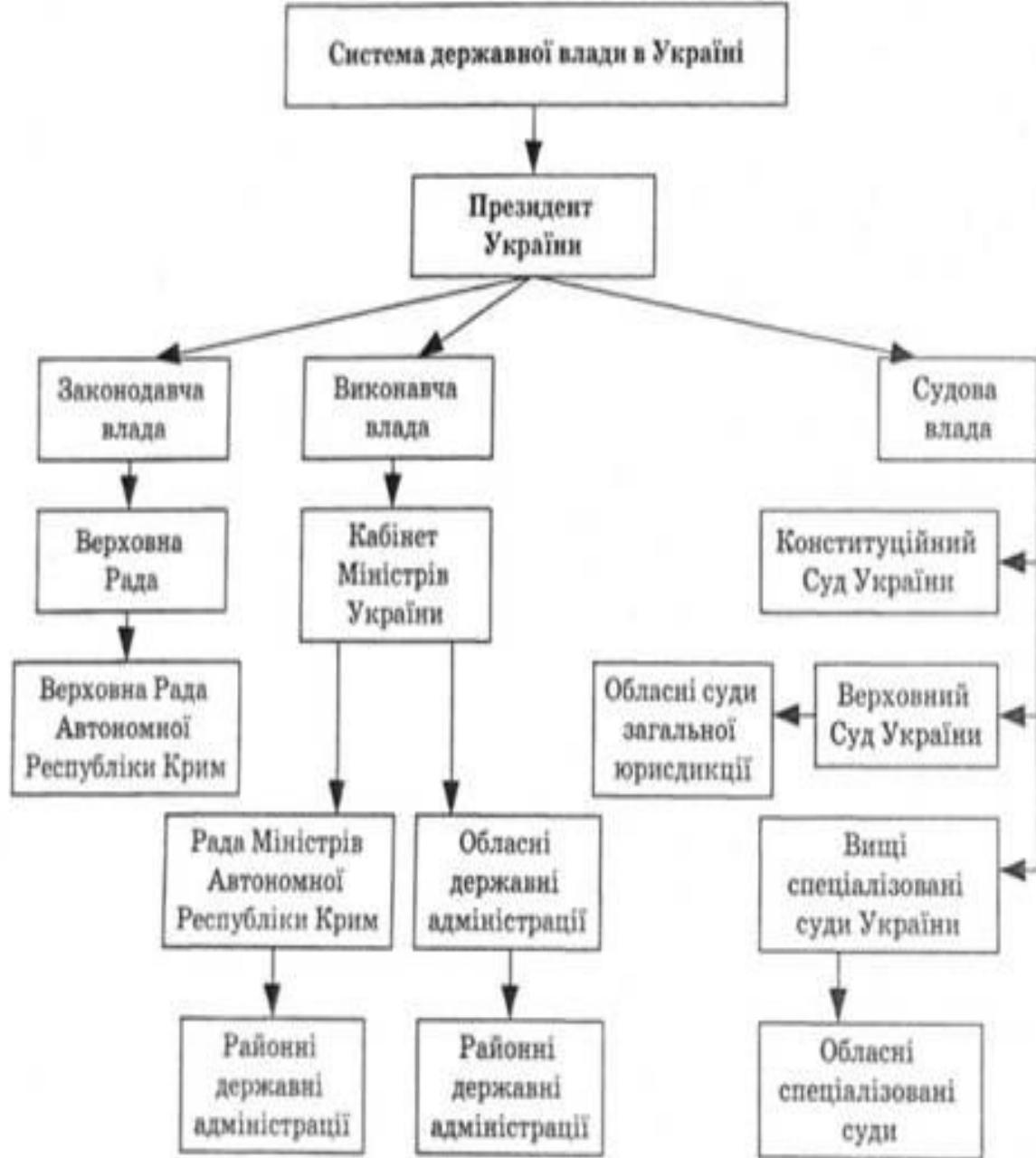
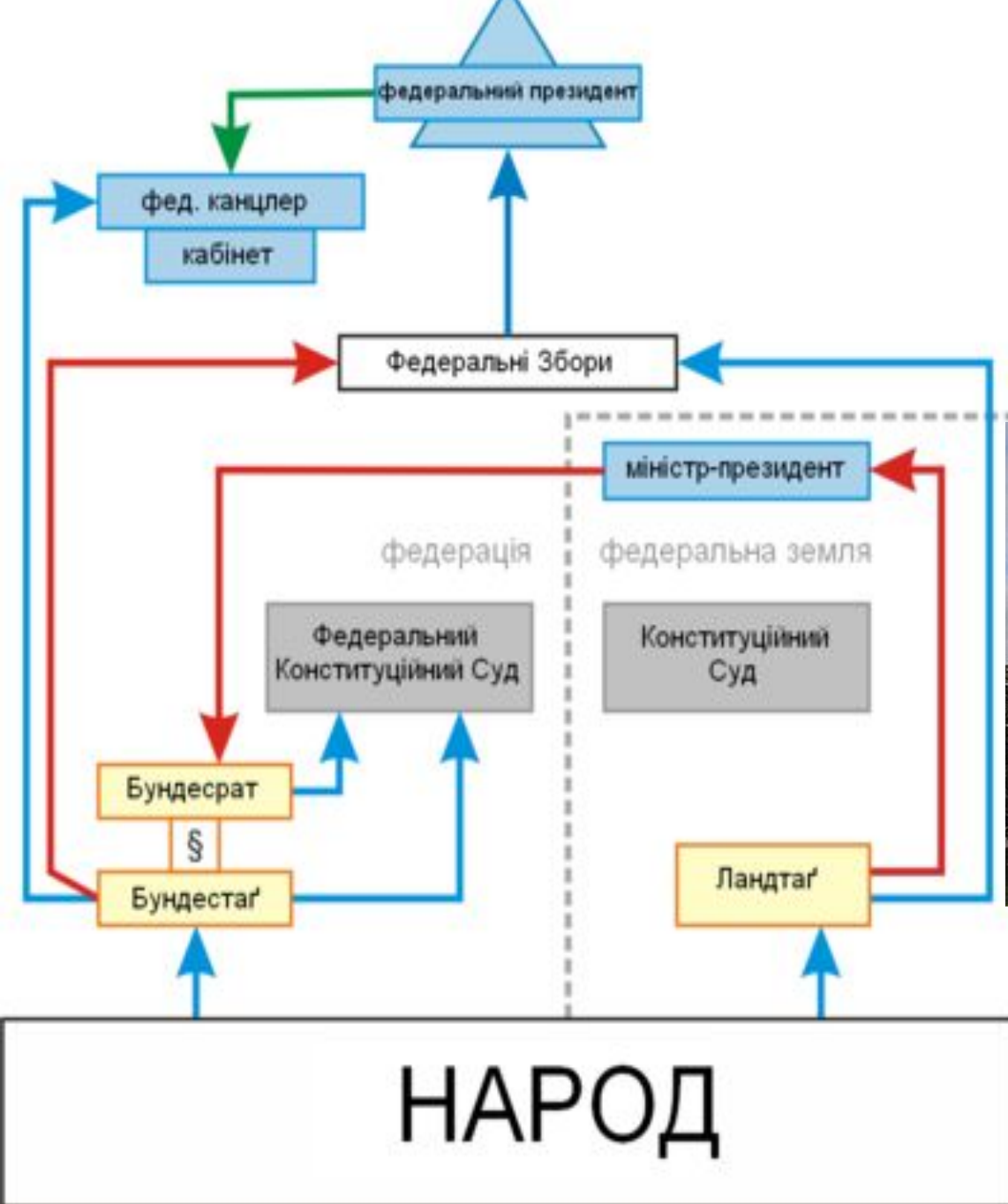
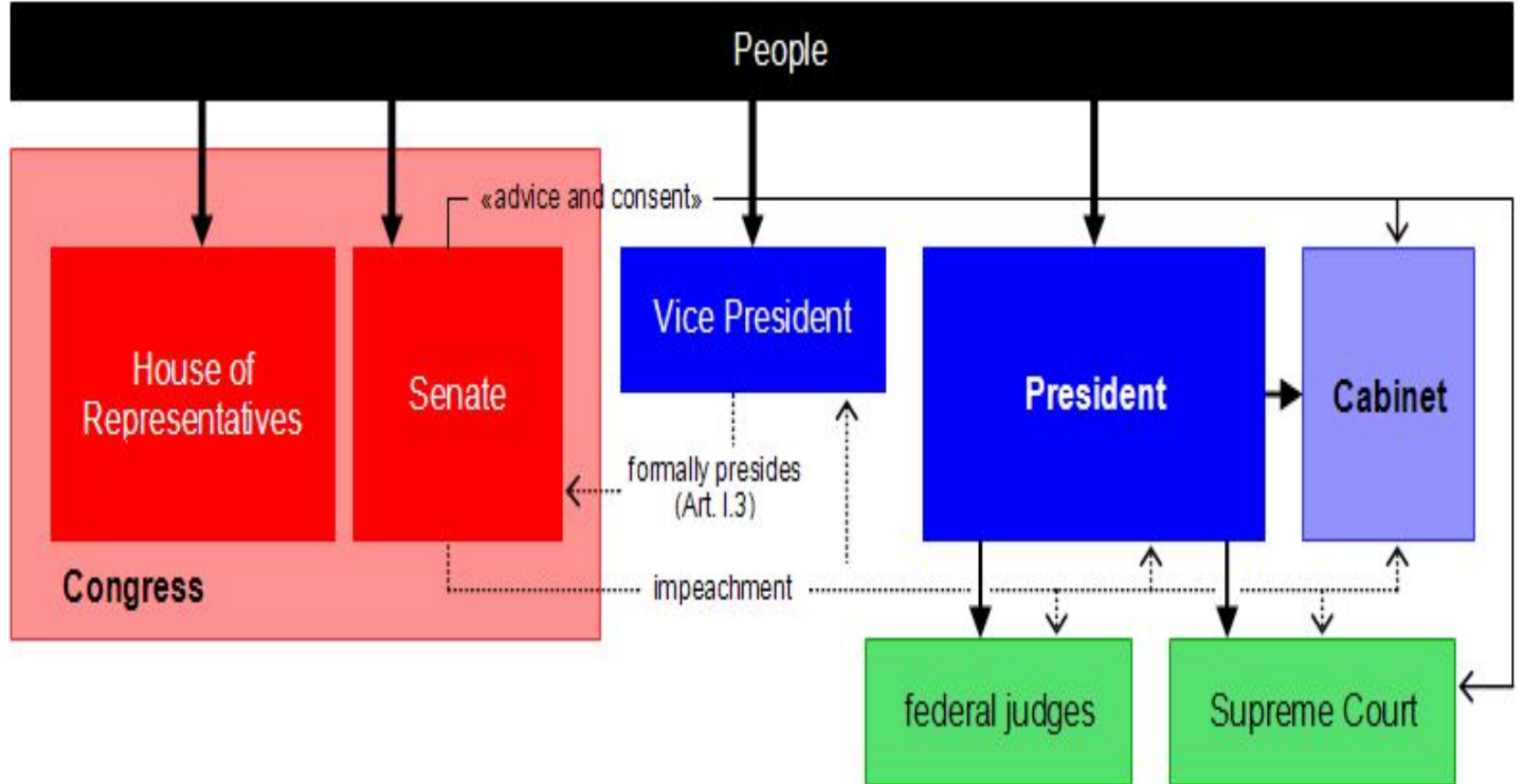

Рис. 12.1. Схема системи державної влади в Україні

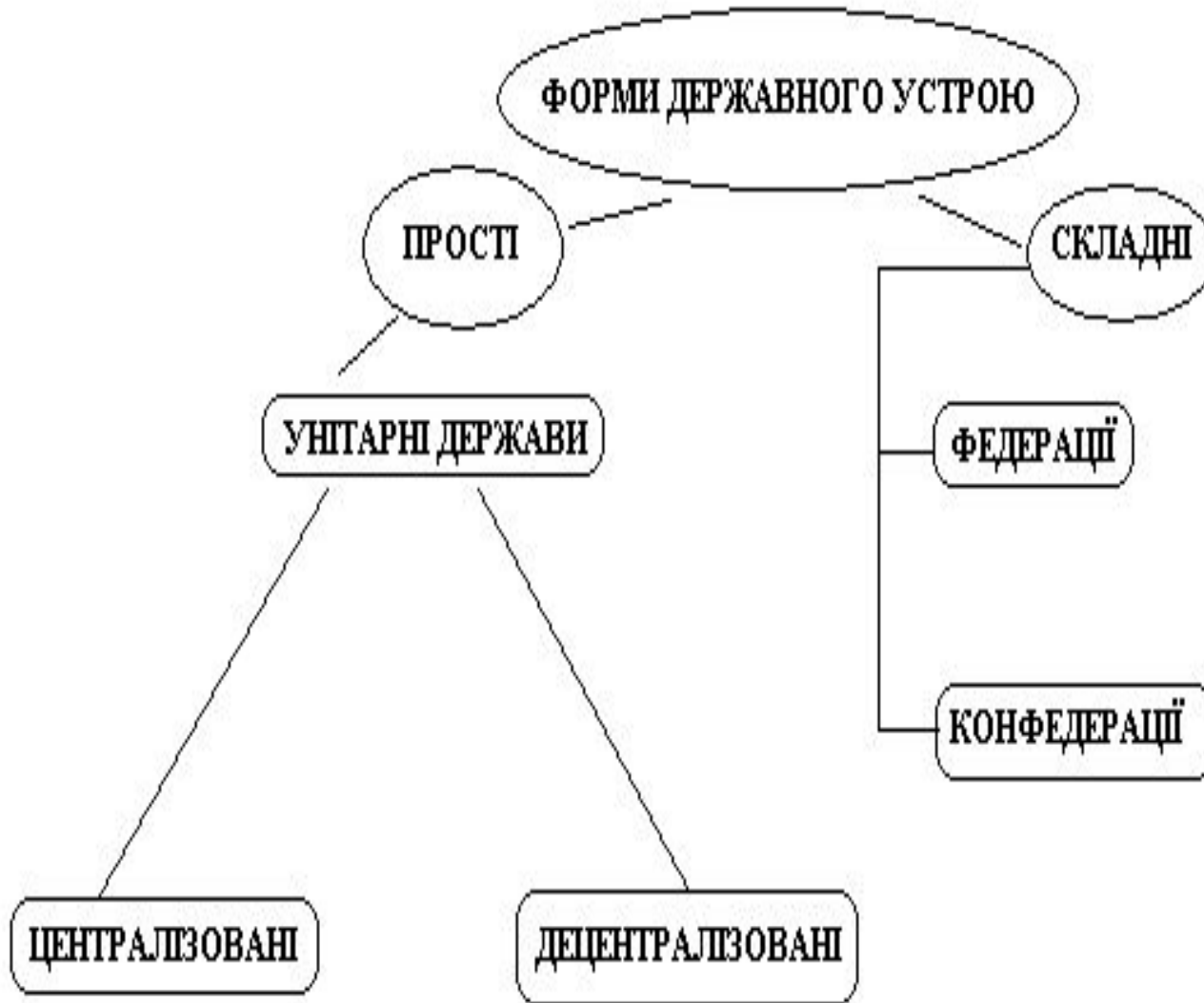

США

Форма державного устрою

спосіб територіальної організації держави

Политическая сфера общества: формы территориального устройства государства

Унитарные

Федеративные

- Одна система высших органов представительной, исполнительной и судебной власти;
- одна конституция, одна система законодательства, одна финансовая, налоговая система, единые вооруженные силы;
- составными частями государства на местах являются местные (муниципальные) органы, не обладающие признаками суверенитета

- Две системы законодательной, исполнительной и судебной власти: федеральная, от каждого субъекта федерации;
- территория федерации состоит из территорий отдельных ее субъектов, в то же время территория всех субъектов составляет единую территорию страны;
- каждый гражданин федерации является одновременно гражданином всей страны;
- федерация имеет единые вооруженные силы, финансовую, налоговую, денежную системы;
- субъекты федерации имеют собственные войсковые формирования;
- основную внешнеполитическую деятельность осуществляют федеральные органы

Державний устрій

Унітарні держави (167)

*Велика Британія, Франція, Італія,
Україна, Китай, Єгипет, Чилі...*

Федеративні держави (26)

Федерації

Конфедерація
Швейцарія

за національно-етнічним принципом

*Індія, Росія, Бельгія, Сербія,
Чорногорія, Нігерія, Пакистан,
М'янма...*

за історико-географічним принципом

*США, Канада, Мексика, Бразилія,
Венесуела, ФРН, Австрія, Малайзія,
ОАЕ, Австралія...*

Регіон	Кількість незалежних держав	У тому числі		З них		Залежні території
		Республіки	монархії	федерації	унітарії	
Європа	43	31	12	6	37	1
Азія	49	35	14	9	40	3
Африка	53	50	3	3	50	5
Північна Америка	2	2	-	2	-	2
Латинська Америка	33	33	-	3	30	14
Австралія та Океанія	13	12	1	2	11	17

Державна політика та державне управління

Державна політика – діяльність органів державної влади, усіх суб'єктів, наділених владними повноваженнями, з визначення цілей та пріоритетів розвитку суспільства, керівництва та управління суб'єктами соціальних дій щодо досягнення цих цілей.

Суб'єкти державної політики: держава; окремі органи державної влади; політичні еліти; політичні партії; окремі державні та політичні діячі.

Державне управління – сукупність адміністративного управління та проектування розвитку суспільства, його сфер.

Адміністративне управління – діяльність органів державної влади, установ та організацій, державних службовців з управління ресурсами, спрямована на реалізацію проектів суспільного розвитку.

Бюрократія – система адміністративного управління, якій властиві ієрархічність, розподіл обов'язків, система правил, безособистісність, система призначень, професіоналізм, політична нейтральність.

Корупція – використання особою службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей для одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, а також обіцянка чи надання неправомірної вигоди посадовій особі з метою схилити її до протиправного використання службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей.

Основні напрями державної політики

Зовнішня політика	Внутрішня політика	Економічна політика
Соціальна політика	Військова політика	Грошово-кредитна політика
Екологічна політика	Культурна політика	Молодіжна політика
Правова політика	Політика у сфері охорони здоров'я	Національна політика

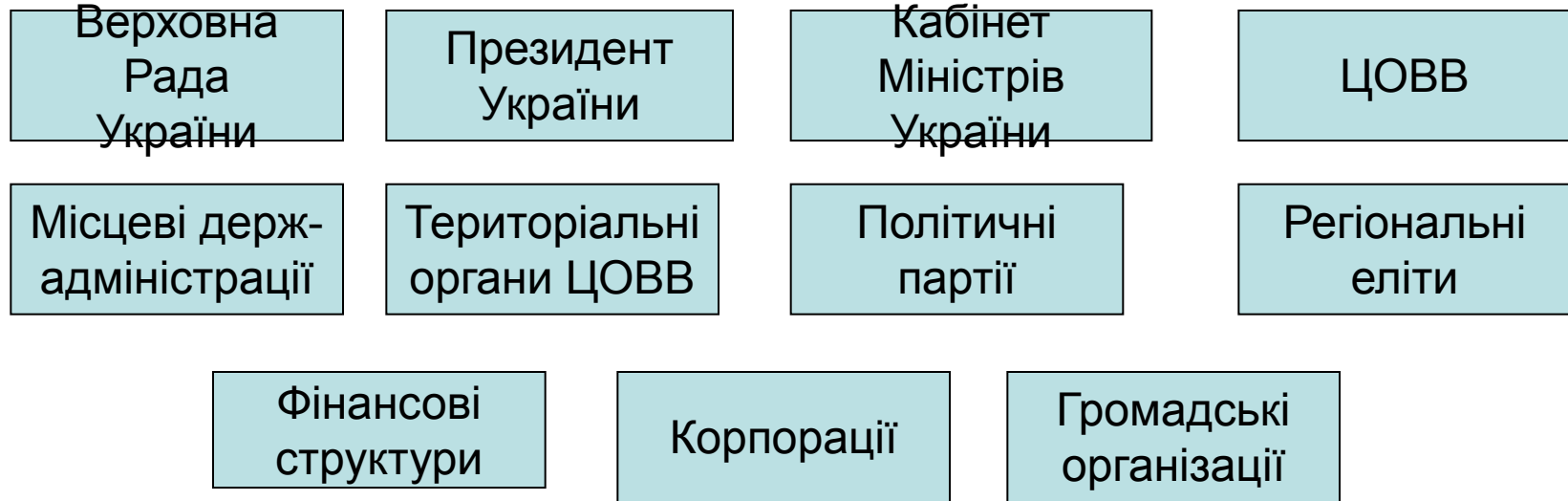
Методи державного управління

Планування	Визначення цілей управління, програми дій з їх реалізації, обсягу ресурсів, необхідних для здійснення дій
Організація	Розбудова ієрархічної структури управління, визначення повноважень її складових, відносин між ними, створення системи управління ресурсами
Регулювання	Здійснення заходів з метою впливу на об'єкт управління
Контроль	Перевірка виконання заходів, визначення ступеня їх ефективності

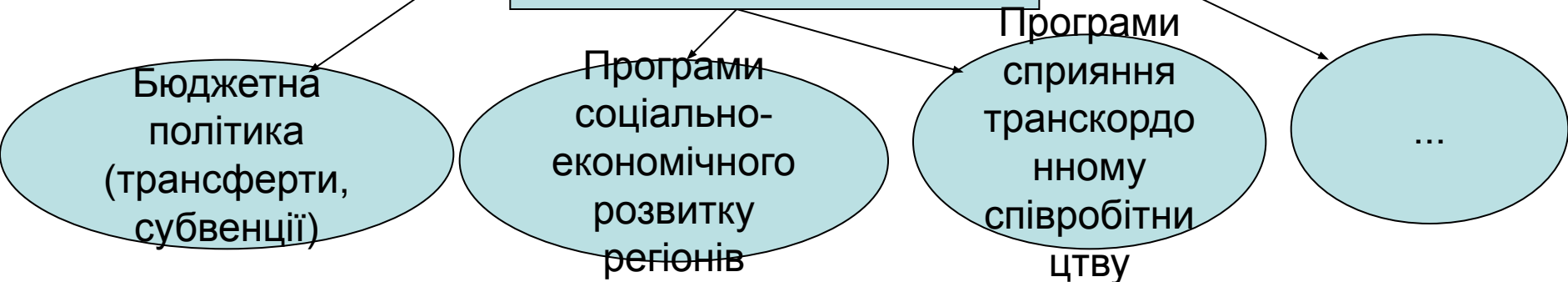
Регіональна політика

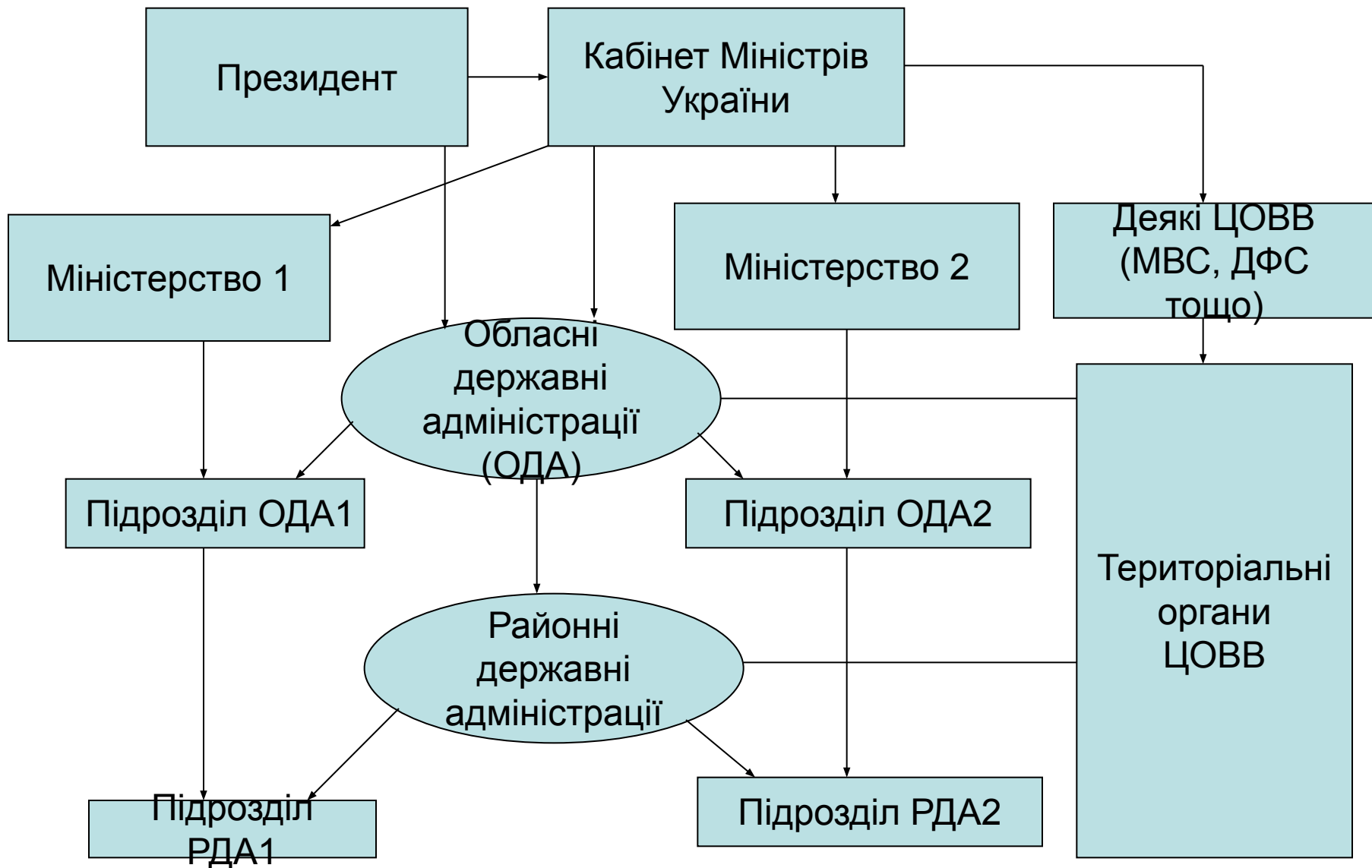
– діяльність держави щодо управління просторовим розвитком країни.

Суб'єкти регіональної політики

Інструменти регіональної політики

Деконцентрація управління – розподіл повноважень між органами державної влади по вертикалі

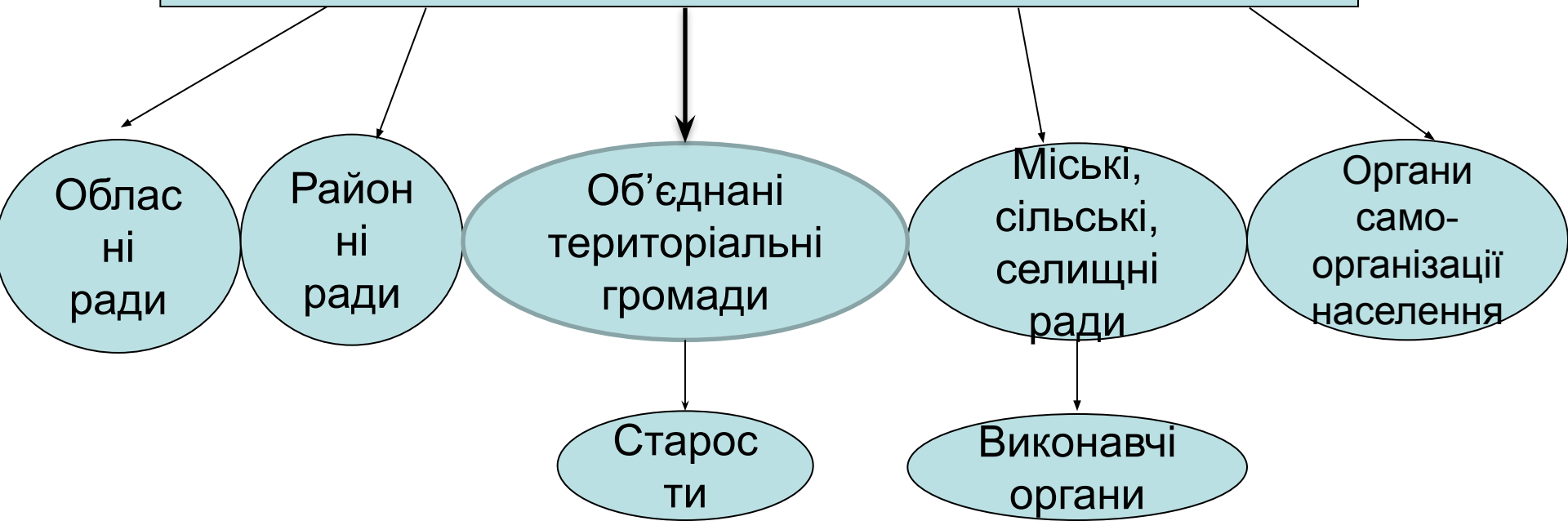
Місцеве самоврядування

– право і спроможність місцевої влади в межах закону здійснювати регулювання і управління істотною часткою державних справ, які належать до їх компетенції, в інтересах місцевого населення.

Децентралізація управління

– це передача функцій управління від держави до місцевого самоврядування

Органи місцевого самоврядування в Україні

Політика в сфері будівництва та архітектури – діяльність органів влади, інших суб'єктів політики щодо регулювання будівельного комплексу, просторового розвитку країни.